

Deprem / poema

Category: Kitapcy, Poemalar, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Deprem / poema Beýik XX tamam bolup ýör...

DEPREM

Fransuz telewideniýesinden Türkiýedäki ýer yranmalarynda ýykyylan şäherlerden berlen reportažlary synladym. Çadyrlarda ýaralylar ýatyr. Gara kostýumly, ak köýnekli, owadan galstukly saglyk bakany ýaralylaryň ýanyna baryp, «Geçmişolsun» diýip çykýar. Men onuň yüzündäki biparhlygy sowet komunistleriniňkä meñzedýärin. Žurnalıst çadyryň işiginde oturan aýallaryň ýanyna barýar. Olar hökümetden kömegiň azdygyny, şunça çagam bar, halym perişan, çadyrda galdym diýseň, nämüçin onça çaga dogurdyň diýyändiklerini, saglyk bakany ýaly hal soramaga gelýänleriň bolsa, adamlaryň ýanyna gelip gürleşmeýändiklerini, milletden gorkýandyklaryny ýa-da keýplerini boaslarynyň gelmeýändigini gürrüň berýärler. Kyrk ýaşlaryndaky biri hökümet wekiliniň ýanyna baryp, çadyrda hallarynyň perişandygyny, emma hiç ýerden kömek ýokdugyny, kimiň ýanyna baryp ýüz tutsa, başga ýere iberýändiklerini aýdýar, şeýle ýagdaýda hökümetiň nirä seredýändigini soraýar. Hökümet wekilem ähli zady öz üstünden sowup, zeýrenmäge durýar. Bir gelin gyşam şu çadyrda geçirirmeli boljak, nädeýin, gidere ýerim ýok, mejbury otyryn diýýär. Başga bir öyi ýykyylan adam bolsa, aýaly bilen bar azabynyň kesegiň aşagynda galandygyn dan zeýrenýär. Adamlary deprem öldürenok, adamlary

adamlar öldürýär.

Gowy salnan jaýlar ýykylman dur, gowy salynmadyklar, gurluşyk materialy ogurlanyp satylan jaýlar ýykylýar diýýär.

* * *

Gözel Düzje,
seni baryp görmedim,
ýöne derdiň eşdip, ýerler sermedim...
Turjak boldum, galkyp turup bilmedim,
barjak boldum, ýortup baryp bilmedim.
Uzatdyn ellerim, çenimden gysga,
aýakda hem dyzda galmarys...
ysgyn...

Ekran nalasyndan lagşady süññüm,
aňlaman halymy, sagmy ýa gүñ men,
gyz-oglan deý ýasa ýuwup ýüzümi,
çagalamdan gizläp bukdum gözümi...

– Gözmonjuy çagalary çyrladyp,
gül çeçegi gelinleri zarladyp,
atany çökerip, enäni maýryp,
ýary-ýardan, güli gülzardan aýryp,
nä günlere saldyň ili, Ýaradan?
Ýa gutulma ýokmy soňsuz ýaradan,
dertden, bela-beterlerden tükenmez,
günä eden günäsine ökünmez,
sütemkär guwanar sütemin sanap,
hökümdar guwanar ejizi gynap,
sowatly bisowat illeri çapar,
doklar gelip akyň almasyn gapar,
göge atanyň däl, soňky azygyn,
eger hiç kes biljek däl öz ýazygyn...
A Ýer goduklaýar, çydaman, meger,
pelegiň şarpygy, gör, kime deger,
ýaşamy ýa garra, parhy ýok ýaly,
ýene kimleň küle çöker ykbaly... –
diýdim-de ellerim serdim asmana:

– Nädip dözdüñ, Allam, gapyl basмана?
Ömür hary-zar etmäge ynsany,
ýa ynsan ömründe ýokmy hiç many?

Elbet, hemme hudaý diýýär diňleseň,
emmaki ýaradar halsyz iňlese,
teşne suw dilese soňky deminde,
gallaç boýun bursa baýyň öñünde,
eger-eger, rehimi injek ýok,
ýatan bilen dert çekişip süýnjek ýok,
gaýta ýene ber diýýärler alanlar,
arşyň-kürsüñ depesine galanlar...

Dik durjak bolany epip gidýärler,
ýykylan-sürşeni depip gidýärler.
Gözbaşagtaranyň gömüp sakasyn,
bag ekeniň jomurýarlar şahasyn.

Mal bakany mal deý soýjaklar üýşüp,
hemme tagamyny bilyändir göşüň...
Kimleriň derisi serler, bejerler,
kimler derlär, kimler şerap içerler..
Kimler don geýerler bezemen, artyk,
kimler gury geçer gider boş ýortup...

Ýakynlar ýat bolup barýar, eý, aman,
ýürekler buzlaşýar, sowaýar göwün.
Ýedi ýat keseki uzadýar çay, nan,
gowşan ýaly edýär kalpdaky düwün...

Adam bar, peslik bar, beýiklik-de bar!
Adam ölyär, şükür, adamzat diri.
Adam pahyr dogup-döräp şermysar,
hem elmydam häzir ajalyň iri...

Ah, ajalyň iri, biwagty ýaman!
Alla, ajalyňam bolarmy wagty?
Nesimiň hamyna dykyylan saman
egläp otyr bize gelmeli bagty!..

Deprem, bir-birekden alys biz, alys,
deprem, bir-birekden yrak biz, yrak.
Nesimiň gabryna örtülen kamys
Günbatar tümlügin kowmaly çyrak...

Emma, hany, kamys barmy, göwünler
garalykdan bulut deýin degser, heý.
Simler gyrlyp, çözlenmeli düwünler,
çözül nire, çigin-çigin çigser, heý!

Deprem, nadan artyk, nebsiniň guly,
ýagtylygy halta salyp bogarly.
Deprem, adam barýar kowalap puly,
adam adammy ýa kelek dowarmy?!. .

Adam adammy ýa nebsine eşek,
niýetine agta deýin baglanan?
Deprem, adam ölyär, yzada, bişek,
çaga ölyär, agysyna aglanan!

Derdin aňlamaly adamyň, alla!
Derdin aňlamaly gülüň, ýapragyň!
Gözünü açmaly nadanyň, walla,
dykyp dynman aşagyna topragyň...

Derdin aňlamaly kesegiň, ýeriň!
Daşastynda galmaly däl ömürler.
Emma aña garşıy durýar, geň görünү,
ha geň görmäň, göwündäki kömürlер!

Uçup, Arşa çykyp ýörler adamlar,
Ýerde neşe çekip ýörler nadanlar.
Kimler gökden bakyp otyr tüm gije,
kim ýykyk ketekden çilip ýör jüýje...

Deprem, sim çekilen aralyklardan,
deprem, daşhaýatlar beýikden-beýik.
Deprem, ynam gaçýar garalyklardan,
deprem, göwün synyk, tutmaz dek seýik...

Hamala milletler bir dogan däl-de,
aýry ýaly ówal-başdan keseki.
Meger, adam ýanýar niýetden-pälden,
hem başyna geýýär daşy-kesegi...

Deprem, ýaşamaga wagtymyz çäkli,
ölmek üçin hatar million sebäp...
Eger her kim diýse, walla, men pækmi,
hemem öz ömründen ýapmasa kebap...

Ystambyl,
men seni baryp görmedim,
emma derdiň eşdip, ýerler sermedim.
Turjak boldum, galkyp turup bilmedim,
barjak boldum, ýortup baryp bilmedim.
Uzatdyn ellerim, çenimden gysga,
aýakda hem dyzda galmady ysgyn...

Ata-babalarmyň daňu-säheri,
at üstünde ýorlup ýeten säheri,
Ýollaryň agalam nazarna ornan,
ganatdan per azdy, asmanda durnam,
ylhamy-yhlasy türküň-türkmeniň,
meň erkimde bolsa, bela ertmerin,
balalarňa, guş-gumursy, gülüňe,
arman, erkim ýetýär diňe dilime...

Ystambyl, Ystambyl, bagra bassam bil,
aglasam bil derdiň çekip alysdan.
Keseki däldirin, özüňkidirin,
hem ýüregim akdyr meniň kamysdan.

Söýendirin seni uzakdan garap,
uzakdan görküňe guwanandyryny.
Ah, nämüçin bu gün bolduň sen harap,
zürýatlarňy çyra deýin söndürip?!.

Ah, nämüçin akar suwuň bulandy,
nämüçin garaldy asmanyň, türküm?

Gül çagalar gara guma dulandy,
gülki gaçdy gitdi jeren deý ürküp...

Ystambyl, Ystambyl,
gaýgy-gussam bil,
örtensem bil alyslardan oduňa.
Men senden daşdüşdüm, dag-deñiz aşyp,
hem alysdan aşyk boldum adyña!

Armanyň, seni bir baryp görmedim,
görmedim türkmenim baran ýerlerin.
Daşdan derdiň eşdip, ýerler sermedim,
göz öňümi duman aldy germelip...

Kerwenim düñňürdäp, ýitdi-de gitdi,
maýsa gelin düýe sagdy salgymda.
Baldyzy ak kösek iýtdi-de gitdi,
gözüm açsam, gara daglar alnymda...

Dag düýbünde ýaşyl suwlar tolkunyp,
umman derýa çarp urup dur kenara.
Suw üstünden gitsem diýdim galkynyp,
ogşap ýyldyrymdan ýanan cynara...

Topar alym ärler, goja Mövlana,
Ýunus Emre geldi Tapdygy bilen.
– Ystambyl, Ystambyl! – Eşdildi nala,
Garaja Oglan geldi, gözünde elem.

Beýik ärler geldi kalby nurana,
Ah, sözünde elem, ruhy basyk.
– Neçüýn bizde ýol berilmez ugrana? –
Soradym birme-bir ýüzümi aşyp...

– Nämüçin biz alys birek-birekden,
nämüçin biz özge bolduk, ýat bolduk?
Bir atadan gaýdyp düýpden-derekden,
bile aglamadyk, aýry şat bolduk.

Özbek, gazak, gyrgyz diýip böldüler,
azeri diýdiler, diýdiler türkmen.
Bize mydam bizçe ýoklar güldüler,
a indi hemmämiz bir millet – gorkmen!

Gorkýas bir-birekden ajaldan beter.
Gorkýas ertelerden, gorkýarys düýnden.
Gorkýas, kimdir biri kowalar ýeter,
saññyl-saññyl edip ötýärис müýnde...

Müýnümüz bar babalardan, atadan.
Çagalar öñünde müýnli, günäli.
Gorkýas heniz görülmedik gatydan,
hemem başgalara atýas günäni.

Gorky biziň ganymyza siňipdir,
çöküpdir, ornapdyr gözlerimizde.
Gorky bizi gutarnykly ýeňipdir,
basyp-baglap pikir-sözlerimizde.

Şoñ üçin biz uçar ýasap uçmadyk,
ah, şoñ üçin galdyk ýeňi pyçakly.
Batyr bormy betbagtlykdan gaçmadyk,
bagty garşylamaz duzly-saçakly?!

Şoñ üçin gamaşyk ýüzlermiz biziň,
şoñ üçin azat däl düzlermiz biziň.
Şoñ üçin biz tomsuň günü üseg-eý,
şoñ üçin biz aç ölçek deý başagaý.

Şoñ üçin biz emel ýetse azýarys,
şoñ üçin iýýärис çaganyň hakyn.
Şoñ üçin biz mydam ýalan ýazýarys,
hem içine sygamyzok çen-çakyň.

Sähel zat üstünde urlup-çapylýas,
uly zatlar galýar gyrada, çetde.
Geplemeli wagty dymýas, gapylýas,
geplemesiz wagty aşýarys hetden...

Beýik XX tamam bolup ýör,
XXI-e basýar aýagyn adam.
Nämüçin henizem aňmazyňky tör,
nämüçin aňlylar ötmeli ýadap?

Nämüçin aňlamaz eli dürreli,
aňlynyň başyna saýyp ýör şindem?
At münen deý arsyz agsak kürreli,
atlylar uýalýar onuň durşundan,
ýöreýinden, gep urşundan, eý, hudaý!
Mürit pir bolupdyr, a pirler gedaý...

Nadan alym men diýp per bermeýär, dat!
Gandal ýetyär gyzyl-gyzyl ellere.
Adam asyl-asyl özgermeýär, dat,
gyzgan bitýär gül gögeren pellere...

Her kim eger öz işini etjek däl,
ah, bahana etjek, agtarjak hezil.
Gelen baky, eger-ahyr gitjek däl,
hemem hözir görjek özgäni ezip...

Daşdiwar astynda çyrlayár çaga,
çäresiz cyrpynýar uýa hem aga...
Daşdiwar astynda iňleýär ene,
gideni getirden ejiz biz ýene...

Dogjagu-geljegiň rysgyna dawa
salyp ýören ýaly bir topar nadan,
nämüçin, nämüçin zulum bar çaga,
nämüçin kemakyl akyllý adam?

Geljegiň bagtyna, şatlygyna däl,
betbagtlygna şärik ýaly ençeler...
– Ah, bu ýazgyt, ah, bu maňlaý ýa ykbal –
diýýäs soňra saçymyzy penjeläp.

Ah, nämüçin gapyl çig süýt emenler?
Alla aña garşy işleýärmi ýa?

Owal ekläp, soñ üstüne eñen Ýer,
adamdan ar almak isleýärmi ýa?

Belki, peslikleriň köplüğü üçin,
artyklygy üçin çen bilen çakdan,
belki, adamlaryň okansoñ için,
Ýeriň özi çykjak bolýandyr hakdan...

Ýok, Ýaradan ömür berýär, ölümü
adam gözläp tapýar arman-ýadaman.
Oda berýär Taňryň gülli çölünü,
hemem edeninden bolýar şadyman.

Ýere sümüp gidip armanly adam,
ornapmy ahmyry toprak süñňüne?
Ah, nämüçin arly her şarpyk dadan,
bu zemini iýjek gurup deňnene...

Bu zemini içjek guýup bulgura,
ýa kineden ejiz, ýa şere berlen.
Bu dünýäni köp görüp ýör gul-gula,
adam olaň bary, geýim deý serlen,
ýuwulyp ýa ýone ýagyşdan soñra,
kiri, tegmilleri aýrylmaz asla.
Ah, adam barymyz, gyzylu-goňras,
gaçyp-kowup barýas özümüz haslap...

Adamyň arzuwy çöküp gözüne,
göwni bilen garrap geçipdir, meger.
Eger adam bakmaz olsa sözüne,
ahmyr dolanar ger, adama deger...

Munda hiç zat ýitip, ýok bolmaz, bu hak,
ağaçlar odun bor, öwrüler küle.
Adam ýanar, köyer, örтener nähak,
hemem öter gider bili büküle...

Adam öter, miras galar gultuna
aç gözleri, ah, doýmadyk zadynda.

Aýal altyn-zere diker kiltini,
erkek ýanar gözü gyzyl hatynda...

Garaýışlar üýtgemeli adama,
garaýışlar üýtgemeli zemine.
Adam, beýdip öz-özüňden ýadama,
adam, özüň dawa salma demiňe!

Garaýışlar, gözler, nazarlar üýtgap,
mähir-myłakata gelmeli hemme!
Adamlar, özümüz ýüň deýin tüýtmän,
aç çaga deý çyrlap soraýan emme,
mähir soraň, sabyr-kanagat beriň,
bir-birege, kesekä hem ýatlara,
özgeriň, özgeriň, diňe özgeriň,
ýanyp gitmäň içden turan otlara!

Gahara, ýigrenje aldyrmaň erki,
kine bilen bakmaň guşa, güllere.
Söýgi ýasaýyşyň ýeke-täk şerti,
söygüsiz gül zemin solar, süllerer!

Ah, Izmit,
men seni baryp görmedim,
ýöne derdiň eşdip, ýerler sermedim...
Turjak boldum, galkyp turup bilmedim,
barjak boldum, ýortup baryp bilmedim.
Uzatdym ellerim, çenimden gysga,
aýakda hem dyzda galmadı ysgyn...

Ysgyn ýok ýazmaga nalanyň yzyn,
elde däl – ýürekde, bagyrda, başda.
Ystambyl, men seniň isleýän ýazyň,
şondan seniň bilen aglaýan daşda!..

Ýowşan ANNAGURBAN.

16.09.-20.11.99. Bergen. Poemalar